
TRANSZGENERÁCIÓS HATÁS ÉRVÉNYESÜLÉSE A MESEOLVASÁSI SZOKÁSOK TEKINTETÉBEN

BŰDI BOGLÁRKA

BEVEZETÉS

A családi környezetben történő mesélés a gyermekek életében kiemelkedően fontos, azonban a mai informatikai és médiabeli sűrűség nem támogatja ezt a közös tevékenységet. Az alábbiakban bemutatjuk, hogy melyek azok a tényezők, amelyek miatt kihagyhatatlanul fontos egy gyermek életében a mese.

Van, aki gyermekkorában tapasztalta, hogyan melengeti meg a felnőtt és a gyermek lelkét egyaránt a szívből jövő mese. Van, aki szülőként él meg hasonló, és van, aki sosem éli át az említett élményt. E tanulmány arra hivatott, hogy ezeket a különbségeket elemezze. Az írásunk alapjául szolgáló kutatás legfőbb kérdésköre, hogy milyen különbségek figyelhetők meg a generációk között, mesélési szokásait tekintve. Továbbá, hogy felfedezhető-e transzgenerációs hatás a mese használatában a családi nevelésben. A probléma fontossága miatt a kutatás témája kiemelt figyelmet kíván.

A mai magyar intézményrendszerben hároméves és hétéves kor közé tehető az óvodáskor. Ekkor a gyermek életének egy új szakaszába érkezik, amely a kisgyermekkor második, kiteljesedett fázisa. A gyerekek a körülöttük lévő felnőttek irányításával temérdek tárgyi cselekvést tanulnak meg, önállóságuk kibontakozik, és számtalan változáson mennek keresztül. A kognitív folyamatok közül egyre inkább előtérbe kerül a képzelet, a fantázia, amellyel igyekeznek a gyermek mindenre magyarázatot adni. Érzelmeivel és fantáziájával függ össze a fokozott meseszeretete is. Igazán csak arra tud figyelni, ami érzelmileg megragadta és érdeklődését felkeltette. Jellegzetes sajátossága az önkéntelen figyelem és az emlékezet. Testi, idegrendszeri fejlődését, valamint mozgásfejlődését fő tevékenységi formája, a játék határozza meg, amely elsősorban a felnőttek tevékenységének utánzására épül. Cselekvési vágya, önállóságra való törekvése és mozgásigénye megnő. A korszakot jellemzi a társak iránti fokozott igény, s ekkor alakul ki a gyermek éntudata és énképe is.

A változások közül egyes kognitív és személyiségbeli jellemzők meglehetősen fontosak, ezért kiemelünk néhányat. Az óvodáskori emlékezetnek óriási jelentősége van a személyiség egészének fejlődése szempontjából. A gyermek emlékezeti

tevékenységének kapcsolatát a mesehallgatással *Schleinerné* (2007) a következőképpen fejt ki: „A mese bevésését és felidézését elsősorban azok az érzelmek segítik, amelyeket a mese hallgatása közben a gyermek átél. Azonosulni tud a mese hőisével, ez segíti őt az emlékezeti tevékenységében. Az emlékezet hatékonysága annál nagyobb, minél tágabb lehetőség nyílik a mesehőssel való együttes cselekvésre. A kiscsoportos gyermek még változtatás nélkül, ugyanabban a formában szeretné visszahallani a mesét, hiszen az ismerős szavak jelentenek számára örömet. Egyáltalán nem zavarja, ha ugyanazt a történetet többször hallja.”

A mesehallgatás az aktív szókinccs fejlődésben is fontos szerepet játszik. A kor szak első felében a gyermeket főleg a mese jó hangzása, ritmusa, érzelmi telítettsége ragadja magával. Majd a gyermek kérésére történő többszöri olvasás következtében fokozatosan sajátítja el az ismeretlen szavakat. A megjegyzett, gyakran ismételt szavak értelmet nyernek a mese megértése által vagy a felnőtt segítségével. A mese hallgatása absztraktabb jellegű az óvodások gyakorlati tevékenységeinél, s így a képzelet magasabb fokát igényli, de egyúttal annak fejlődését is elősegíti. A gazdagodó fantázia és szókinccs teszi lehetővé a mesék tartalmának gazdagítását, terjedelmének fokozatos növelését. Körülbelül hároméves korig a gyermek szókinccs és fantáziája még szegényes ahhoz, hogy olyan dolgokat képzeljen el, amelyeket ő maga még nem élt át. „A gyermek képzeletének fejlődésében jelentős szerepet játszik a mese hallgatása. A mesehallgatásban – a tárgyi cselekvéstől eltérően – a gyermeknek nincs lehetősége, hogy közvetlenül a cselekvésre támaszkodjon.” (*Salamon*, 1983, 316. o.)

A GYERMEKI ERKÖLCS ÉS A BELSŐ SZABÁLYOZÓ RENDSZER

A gyermek erkölcsi fejlődése nagyon összetett. A kognitív fejlődés az erkölcsi fejlődés jellegzetes vonatkozása. *Piaget* értelmezésében (1978) a korszak erkölcsi ítéletében két fontos jellemzőt lehet megemlíteni.

- A gyermekek és a felnőttek alá-fölérendeltségéből adódóan a felnőtt tisztelete egyfajta kényszert gyakorol a gyermekre, és az általa mondottakat utánozza, alkalmazza.
- Az óvodás gyerekek másik jellegzetessége az erkölcsi ítéletalkotás, az immanens igazságra vetett hit, amely a mágikus, antropomorf gondolkodásból következik.

Az utánzásokkal és hasonulásokkal átvett viselkedési minták fokozatosan válnak belső rendszerré. A társadalom értékrendszerét, ítéleti normáit, tilalmi rendjét, viselkedési szabályait a gyerek a szülőktől és a környezete más tagjaitól átvett szokások, vélemények, ítéletek formájában sajátítja el. Az egész életet átszövő azonosítással tanuljuk meg, mit kell tenni, és mi az, ami tilos.

Az azonosítási folyamat igazi interiorizálás: a külső belsővé, a tilalom véleménynyé, a szabály meggyőződéssé válik. A gyermek számára ez egy bonyolult folyamat.

Szüksége van arra, hogy az ő szintjén kapjon segítséget a felnőttektől, hogy rendet tegyen lelki háztartásában, s erre támaszkodhasson egész életében.

Erre a segítségre leginkább egy olyan eszköz alkalmas, amely finoman, mindig csak burkoltan jelzi számára az erkölcsös viselkedés előnyeit. Nem használ fel elvont etikai fogalmakat, csak olyasmit, ami kézzelfogható, és ezért jelent is a gyermek számára valamit. Az ilyen kézzelfogható mondanivalót a gyermek a mesében találja meg.

HA NEM KAP MESÉT A GYERMEK

A mese egy olyan irodalmi műfaj, amely utat mutat a gyermeknek, hogyan fedezze fel identitását, és hogyan találja meg helyét a világban. Ráadásul még azt is elmondja, milyen tapasztalatokra van szüksége jelleme továbbfejlődéséhez. A mese azt sugallja, hogy a boldog, tartalmas életet bárki elérheti, de csak akkor, ha nem futamodik meg a veszélyek elől, harcol és bátran kilép a külvilágba. Saját kezébe kell vennie sorsát, mert csak így találhat önmagára.

Bettelheim (1985) az álomhoz hasonlítja a mese fontosságát. Ahogy az álomból felfrissülve ébredünk, jobban szembe tudunk nézni valóságos feladatainkkal, ahogy a mesehős is. Amikor a történet végén visszatér a valóságos világba, jobban és sikeresebben szembe tud nézni az élettel. Valaki alhat ugyan, de ha álmodni nem engedik, kevésbé sikeresen birkózik meg a valóság problémáival. Tudattalan problémáit nem tudja álmokban feldolgozni, és ez érzelmileg megzavarja. Ha a gyermekek álmai olyan bonyolultak volnának, mint a normális, intelligens felnőtteké, melyekben a rejtett tartalmak részletesen kidolgozva jelennek meg, akkor a gyermeknek nem volna olyan nagy szüksége a mesékre. Másrészt viszont, ha a felnőtt gyermekkorában nem ismert volna meséket, álmainak tartalma és jelentése szegényebb lenne, és kevésbé segítenének neki abban, hogy le tudja gyűrni élete problémáit.

Néhány évtizeddel ezelőtt a köztudatba kerültek olyan gondolatok, miszerint a mesék gonosz alakjai szorongást válthatnak ki a gyermekekből. A tömegmédiá védőmezői is gyakran hivatkoztak rá, hogy a régi népmesék is tele vannak erőszakos tettekkel. Ezek a mondatok egy mesén felnövő embert nem biztos, hogy eltántorítanak attól a szándékától, hogy minden este olvasson. Aki azonban nem saját tapasztalata által, hanem felnőttkorban megszerzett tudásként találkozik a mesével, elbizonytalanodhat a mese fontosságát illetően. Ennek okait Bettelheim (1985) a gyermekkori integrációban keresi; úgy véli, a növekedés közben szerzett egyes élményeknek megvan a maguk ideje. A gyermekkor az az időszak, amikor meg kell tanulni a belső élmények és a külvilág között tatóngó hatalmas szakadék áthidalását. Az a felnőtt, aki gyermekkorában nem élvezhette a mesék képzeletvilágát, vagy aki elfojtotta magában ezeket az emlékeket, könnyen értelmetlennek, fantasztikusnak, ijesztőnek és teljesen hihetetlennek tartja a meséket. Azt a felnőttet, akinek nem sikerült kielégítően integrálnia magában a valóság és a képzelet világát, zavarba ejtik a mesék. De az a felnőtt, aki saját életében sikeresen integrálta a racionális rendet

tudattalanja logikátlanságával szemben, megérti, hogyan segítenek a mesék a gyermeknek ebben az integrációs folyamatban.

Sajnos a mai szülőknek nem, vagy alig meséltek gyermekkorukban. Nem részesültek belső életük e hihetetlen örömeiben és gazdagodásában, melyet a mese jelent a gyermeknek. Ezek a szülők nem képesek spontán módon biztosítani gyermeküknek azt, amit ők maguk sem éltek át kisgyermekként.

TRANSZGENERÁCIÓS HATÁS

Mindannyiunk életében van olyan ismeret, amit szüleitől vagy nagyszüleitől tanult.

Ezek szokások formájában mutatkoznak meg, amelyeknek az ismételtesre láthatatlan érzelmi kötelék szólít fel.

„A minket körülvevő környezet, mindenekelőtt a család és elsősorban a szülők megmutatják, hogyan viselkedjünk, hogyan gondolkodjunk, mit szabad és mit nem szabad tennünk. Ezt nevezzük nevelésnek. Ugyanakkor a szülők gesztusaikkal, viselkedésükkel nonverbális csatornákon át olyan információkat is közvetítenek, amelyek már nem sorolhatók a tudatos nevelés keretei közé, mi pedig látens tanulás formájában ezeket is interiorizáljuk. A családban tapasztalt gyermekkori minták felnőtt viselkedésünkben is megjelennek, és ismételtjük azokat anélkül, hogy mindennek tudatában lennénk. E minták tudattalan követése válik azután „végtelen történeté”, mert tudattalanul átvéve a családban tapasztaltakat, azokat tudattalanul továbbítjuk utódainknak. Ez a transzgenerációs hatás lényege.” (Lukács 2012, 1. o.)

Az információs robbanásnak köszönhetően ezek a generációs sémák folyamatosan változnak. Ez a változás hatással van a tradíciókra és hagyományokra, hiszen a megváltozott életközeg új szokásokat hív életre.

Tari Annamária (2010) generációs felosztását használva az X generációhoz tartozók 1965-75 között születtek. A generáció tagjai ma a negyvenes korosztályt képezik. Az Y generáció az 1976 és 1995 között születetteket jelöli, a Z generáció tagjai pedig a 2000-es évek elején születtek. E két korosztály tagjai már az infokommunikációs eszközök világába születtek. Jelen tanulmány az X generáció és Y generáció közötti különbséget vizsgálja leginkább, hiszen a mai óvodás vagy nagyobb gyermeküket nevelő szülők legfiatalabbjai megközelítőleg a harmincas éveikben járnak, tehát az Y generáció tagjai.

A vizsgálatban részt vehettek idősebb korosztályhoz tartozó szülők is, őket és az X generáció tagjait a későbbiekben harminc év felettiékként említem.

A televízió megjelenése a háztartásokban átformálta az emberek napirendjét. „A gyerekek napirendjének végét azonban a televízió műsor jelenléte megzavarja.” (Erdélyi, 1988, 24. o.) Tehát új eszközök, funkciók és szokások jelentek meg a családok életében átalakítva az eddigieket. Ez az átalakulás számtalan módon, formában és szintéren történhetett, ami a gyerekekre is hatással volt. A mai fiatalabb generációknak sajátos, a többi nemzedék által nehezen átlátható és követhető normái

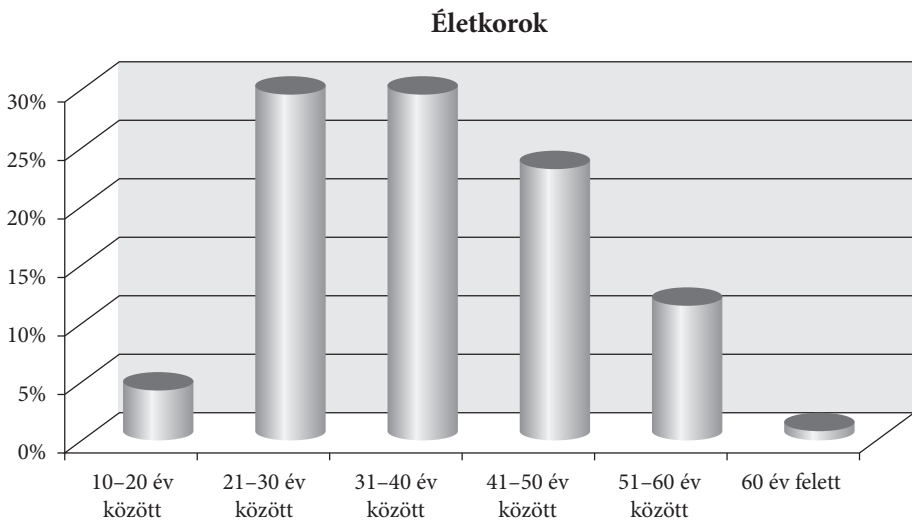
vannak, az átjárás pedig egyre nehezebb és bonyolultabb. A generációk folytonosságát egyre inkább szakadozottság váltja föl. A családoknak teljesen új problémákkal kell megküzdeniük, mint az azt megelőző években.

Ezek tudatában elmondhatjuk, hogy a mai modern szülőknél a mese elhagyását két fő okra vezethetjük vissza.

- Egyrészt, mert maguk a szülők sem kaptak gyermekkorukban mesét, így nem is tudják átérezni annak hiányát, hiszen gyermekkorukban nem sikerült magukban integrálniuk a valóság és mese kapcsolatát. Amennyiben egy szülő felismeri a mese fontosságát a gyermeke életében, ezt a tudást csakis intellektuális úton pótolhatja.
- Másrészt pedig okként szolgálhat a modern társadalom életének rendje: a nukleáris családmodell elterjedése, a nők munkába állása és a modern – látszólag a mesemondás szerepeit helyettesítő – eszközök széles körű elterjedése.

A VIZSGÁLATI CÉLUNKHOZ VÁLASZTOTT MÓDSZER

Az alkalmazott módszer kérdőíves mintavétel volt. Az általunk készített kérdőívet szülőkkel töltöttük ki. A szülők gyermekük óvodáskorára visszagondolva adták meg a válaszokat. A kapott adatokat az SPSS 20 statisztikai programmal, valamint Excel táblázat segítségével dolgoztuk fel.

1. ábra A kitöltők életkora

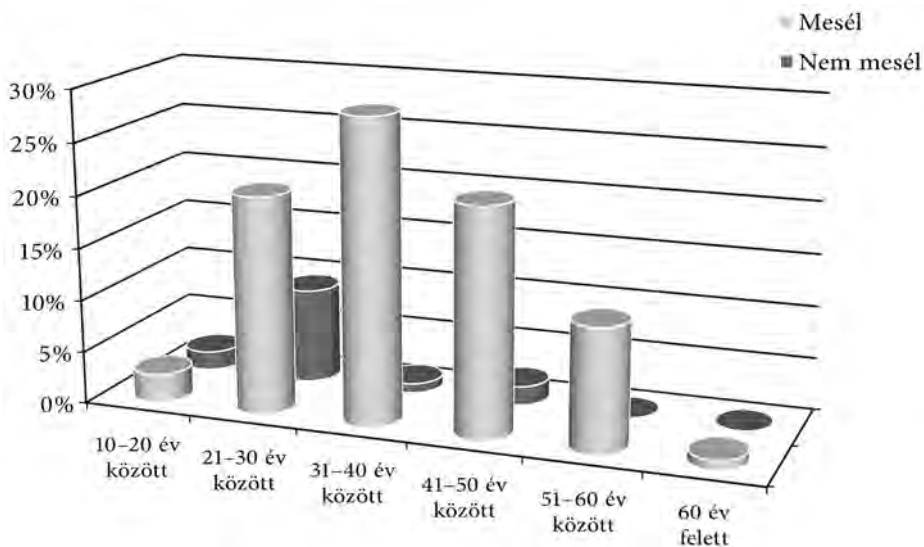
A kérdőív felhasznált kérdéseit három fő kérdéskörre osztottuk.

1. A kérdőív első kérdésköre a demográfiai adatokkal foglalkozik; ez a kutatás egyik kiemelten fontos adatát, a kort is tartalmazza.
2. A következő kérdéskör a szülő meseolvasási szokásait és a meséhez kapcsolódó viselkedérepertoárját méri fel.
3. Az utolsó kérdéskör a szülők gyermekkori meseélményeit tárja fel.

A kérdőívet összesen 111 szülő töltötte ki (tehát a teljes elemszám $N = 111$), akik nagy részben Észak-Magyarországon élnek.

Az 1. ábrán láthatjuk a válaszadók életkori megoszlását, amelyből kitűnik, hogy a kitöltők több mint felének az életkora 21 és 40 év közé esik. Tehát a mintában több generáció tagjai vannak jelen magas létszámmal, a kiemelt figyelemben részesített korosztály - a már említett Y generáció - pedig a minta több mint felét adja.

A kitöltők túlnyomó többsége nő volt, hiszen 99 nő és 12 férfi vett részt a vizsgálatban. Az iskolai végzettségre vonatkozó adatok szerint a mintában alacsony a létszáma az általános iskolai vagy annak valamelyik osztályát teljesítő (2,86%) és a doktori iskolát végző szülőknek (1,43%). Magasabb arányban lehet megtalálni a szakiskolát (15,71%) és a gimnáziumot végzetteket (17,14%). Legmagasabb létszámú a szakközépiskolát elvégzett szülők vannak (37,14%), nem sokkal maradnak el tőlük a főiskolát, egyetemet végzett szülőktársak (25,71%). Egyértelműen látszik az adatok alapján, hogy felülreprezentáltak a középfokú végzettséggel rendelkezők, hiszen a kitöltők majdnem 70%-a az említett kategóriába sorolható.

2. ábra A kitöltők életkorának kapcsolata a meseolvasással

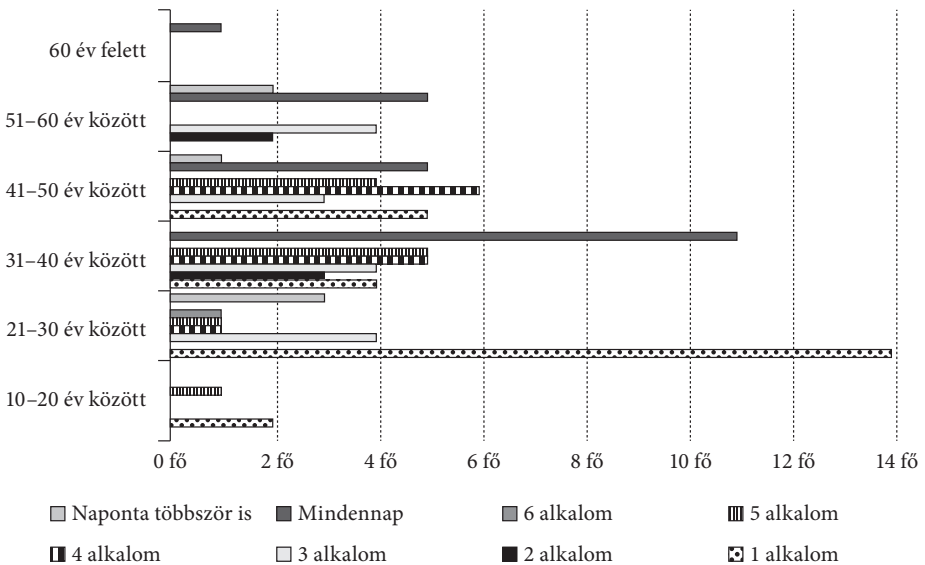
A vizsgálat szempontjából kiemelten lényeges adat, hogy melyik korosztály olvas/olvasott mesét gyermekének, amikor a gyermek óvodás korú volt. A 2. ábrán azt

láthatjuk, hogy 96 fő válaszolta, hogy olvas mesét gyermekének, és 15 fő válaszolta, hogy nem. Az adat érdekessége abban rejlik, hogy a 15 főből, aki nem olvas, 12 szülő tartozik a 30 év alatti korosztályba. Megállapítható, hogy a mintában szereplő 30 év alatti szülők kevesebben olvasnak mesét gyermeküknek, mint a 30 év felettek. A változók közötti összefüggések elemzésére chi-négyzet próbát használtunk, amelynek eredménye $p < 0,05$, tehát szignifikáns.

Az adatok elemzése során a vizsgálati korpuszba került válaszadókat mesélési szokásaik alapján két csoportra bontottam. Mesélő és nem mesélő szülők kategóriáját hoztam létre. A következőkben a mesélő szülők kategóriájának szokásait fogjuk mélyebben tanulmányozni. Először azt szükséges megtudni, hogy ezek a szülők egy átlagos hetet tekintve hány alkalommal gazdagítják gyermeküket mesemondással. A téma szakértői is a minél gyakoribb mesélés mellett érvelnek:

„A mai gyermekek már nem a nagycsalád vagy a jól integrált közösség biztonságos közegében nőnek fel. Ezért ma még fontosabb, mint a mesék keletkezésének idején, hogy a modern kor gyermeke megismerjen olyan hősokeket, akik egyedül vágnak neki a világnak, és bár induláskor még nem tudják végső céljukat, bíznak magukban, és a helyes utat követve, meg is találják biztos helyüket a világban.”(Bettelheim, 1985, 9. o.)

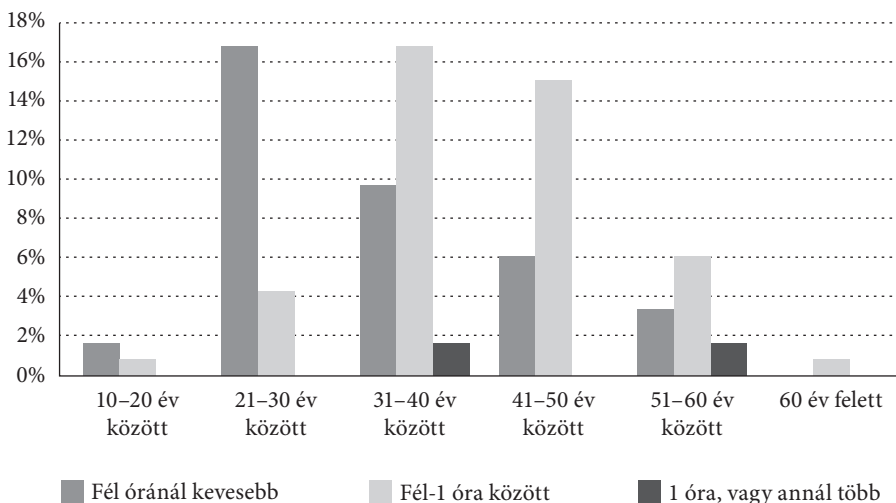
Tehát a 3. ábrán a heti mesélések számát összevetve láthatjuk a szülők életkorával.

3. ábra A kitöltők kora és a heti mesélésre szánt alkalmak számának kapcsolata

A válaszok szerint az olvasó, 30 év alatti szülőkre – a mesélési alkalmak számát tekintve – sokkal inkább jellemző a heti egy alkalommal történő meseolvasás. A 30 év feletti szülőkre pedig kiemelkedően jellemző a mindennapos meseolvasás. Fontos továbbá a mintában szélsőséges életkorúakat megemlíteni, annak ellenére, hogy alacsony létszámban vannak jelen. Az adatok alapján jól látható, hogy a tizenéves korú és a 20–21 éves, olvasó szülők esetében a legjellemzőbb a heti egy alkalmas olvasás. Ez a mennyiség az 51 év feletti korosztályban meg sem jelenik, sőt a 60 év felettiek körében kizárólag a mindennapos olvasást lehet felfedezni.

A mesemondás másik egyértelműen mérhető adata az, hogy ezeken az említett alkalmakon mennyi időt töltenek a szülők a meséléssel. A 4. ábrán látható, hogy az Y generáció által preferált mesére szánt idő mennyisége fél óránál kevesebb. Ezzel szemben az X generáció tagjairól egységesen az mondható el, hogy leginkább fél és 1 óra közötti időtartamban mesélnek gyermeküknek.

4. ábra A kitöltők kora és az egyes alkalmakkor mesélésre szánt idő kapcsolata

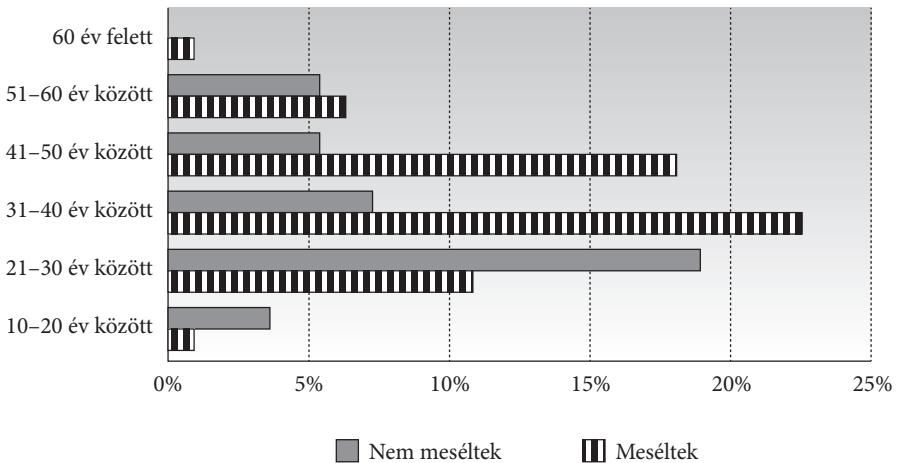
Ezen adatok alapján megismertük tehát, hogy a vizsgált korosztályokhoz tartozó személyek szülői szerepükben miként mesélnek gyermeküknek.

A szülők iskolai végzettsége a kutatások kiemelt tényezője szokott lenni, mert nagymértékben befolyásolja az eredményeket. A mintában szereplők e tekintetben egységes képet mutatnak. Minden szintű végzettség esetén az jelenik meg, hogy a szülők nagyrészt egységesen viszonyulnak a meseolvasáshoz. A vizsgálat egyik érdekes eredménye tehát, hogy a mesélés és a nem mesélés kérdésköre iskolai végzettségtől független.

Az előzőekben tehát megállapítást nyert, hogy az Y generáció tagjai közül kevesebben mesélnek gyermeküknek, mint az X generáció szülőit. A meséhez

kapcsolódó viselkedérepertoárjuk tekintetében pedig kevesebb alkalommal és rövidebb időt töltenek a mesével az idősebb korosztályhoz viszonyítva.

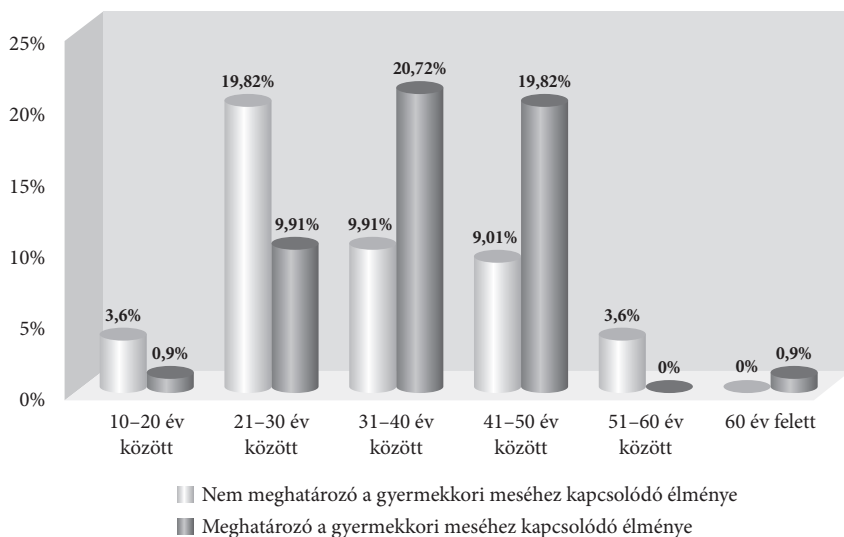
A kutatás kiemelkedően fontos része, hogy megtudjuk, a megkérdezett szülőknek milyen meseélményeik voltak gyermekként. A következőkben a válaszadók gyermekkori meseélményeire vonatkozó adatokat vetjük össze a szülői szerepben megvalósuló mesélési szokásokkal.

5. ábra A szülők mesehallgatása

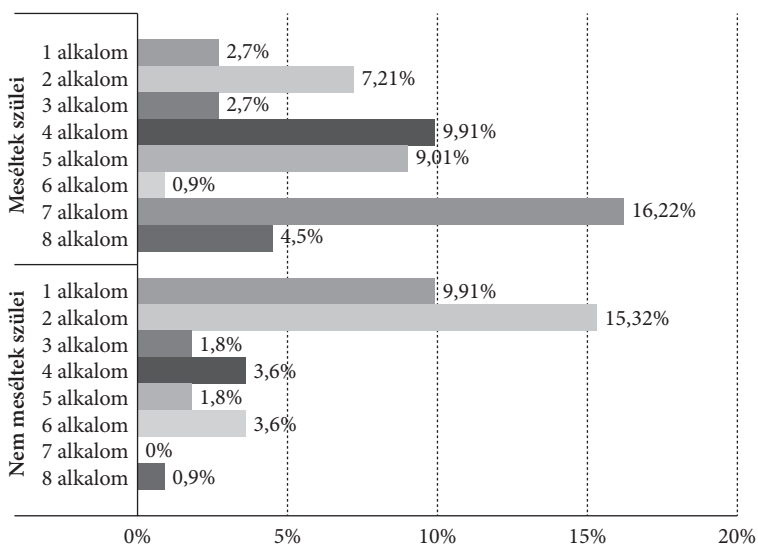
Az 5. ábrán azt figyelhetjük meg, hogy a 30 év alatti korosztályra nagyobb mértékben az jellemző, hogy gyermekkorukban nem meséltek nekik szüleik. Azonban a 30 év feletti korosztály válaszai egyértelműen azt mutatják, hogy nekik gyermekkorukban meséltek a szüleik. Ezáltal a 30 év alattiaknak nem is lehet olyan mértékű meseélményük gyermekkorukból, mint az idősebb generáció tagjainak. Ezt a megállapítást a 6. ábra mutatja be, melyen láthatjuk, hogy a fiatalabb korosztály a meséhez kapcsolódó tudását nagymértékben nem a gyermekkori élményeiből szerezte. Az idősebb korosztályról azonban egyértelműen az állapítható meg, hogy a meglévő tudása a meséről a gyermekkori élményeiből származik.

A bemutatott adatok alapján felmerül a kérdés, hogy beszélhetünk-e összefüggésről a gyermekkorban mesét nem halló és a szülői szerepükben mesét nem mondó szülők között? Az adatok alapján a válasz egyértelmű. A szülői szerepükben mesélő válaszadók közül 63 főnek meséltek gyermekkorában, 33 főnek pedig nem. A szülőként nem mesélő válaszadók közül 3 fő volt az, akinek gyermekként meséltek. 12 fő esetben figyelhetjük meg, hogy gyermekként sem meséltek neki, és ő szülőként sem mesél gyermekének. Az adatok alapján ismételen chi-négyzet próbát használva szignifikáns ($p < 0,05$) a különbség a tekintetben, hogy a nem mesén felnövő szülők jóval gyakrabban választják szülői szerepükben azt, hogy nem olvasnak mesét gyermeküknek, mint a mesén felnövő szülők.

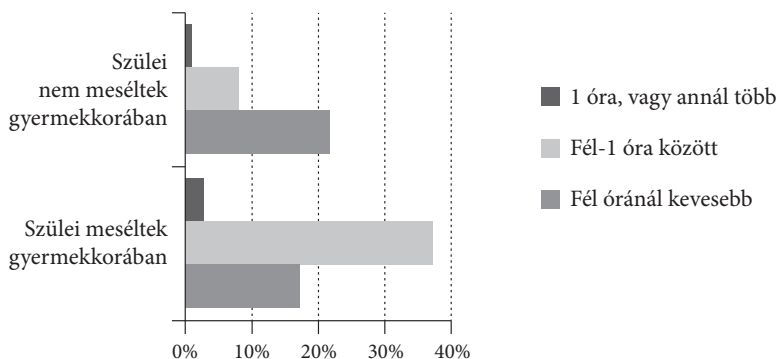

6. ábra A kitöltők életkora és a gyermekkorban hallott mese kapcsolata

Az eddigiekben áttekintettük, hogy a saját meseélmény milyen kapcsolatban van a felnőttkori meseolvasási hajlandósággal. Az adatokat tovább elemezve fontos összefüggéseket fedezhetünk fel az élmények mélysége tekintetében, ha az előzőekhez hasonlóan a mesélési alkalmak számát és az egyes alkalmakkor mesére szánt időt kezdjük vizsgálni.

7. ábra A gyermekkorban hallott mese kapcsolata a felnőttkorban meseolvasással töltött alkalmak számával egy héten

8. ábra A gyermekkorban hallott mese kapcsolata a felnőttkorban alkalmanként mesével töltött idővel

A 7. ábrán azt láthatjuk, hogy azok a válaszadók, akik gyermekkorukban hallottak mesét szüleiktől, sokkal gyakrabban mesélnek gyermeküknek, mint azon szülők, akiknek gyermekkorából kimaradt a mesehallgatás. Hasonló összefüggést tár fel a 8. ábra. A válaszokból egyértelműen leolvasható, hogy a nem mesén felnövő gyerekek felnőttkorban előnyben részesítik a fél óránál kevesebb mesemondást, míg azok, akik hallgattak mesét, leginkább fél és 1 óra közötti időtartamban mesélnek szülői szerepükben gyermeküknek.

ÖSSZEGZÉS

A vizsgált minta alapján tehát az látszik, hogy a 30 év alatti szülők közül bizonyíthatóan kevesebben mesélnek gyermeküknek, mint a 30 év felettek közül. Ha azonban a mesélőket leválogatjuk a mintából, és őket vizsgáljuk, a fiatalabb korosztály esetében kevesebb alkalommal megvalósuló és rövidebb ideig tartó mesélésről beszélhetünk. Egyértelmű különbségek figyelhetők meg tehát az X generáció és az Y generáció tagjainál a mesélési szokásokban. Az adatok e tekintetben szignifikáns különbségeket mutatnak.

Az is kimutatható az adatok alapján, hogy az eredményben megfogalmazott generációs különbségnek – iskolai végzettségtől függetlenül – valószínűsíthető oka lehet, hogy gyermekkorban eltérő meseélményre tettek szert a vizsgált szülők. A kapott eredmények szerint azok a szülők, aki gyermekkorukban rendszeresen hallottak mesét a szüleiktől, szülői szerepükben ezt a tudást alkalmazzák, és ők is rendszeresen és hosszabb időintervallumban mesélnek gyermekeiknek. Ellenben azok a szülők, akik gyermekkorukban nem élték át az említett élményt, szülői szerepükben kevesebben mesélnek, ha pedig mégis, akkor azt ritkábban és rövidebb ideig teszik, mint a meseélményes felnőttek. A vizsgált minta adatai alapján szignifi-

káns különbség mutatható ki a meseélményes és nem meseélményes felnőttek mesélési szokásaikban.

Egyértelmű tehát, hogy az infokommunikációs eszközök térhódítása olyan tendenciát hívott életre, amely a mese folyamatos kikopását eredményezi a családi nevelésből. Az eredmények pedig jól szemléltetik, hogy amennyiben ez az élmény hiányzik a gyermekkorból, felnőttként kisebb a valószínűsége a mesemondásnak. E tudás pótlása pedig csakis felnőttkorban megszerzett tudásként történhet. Így felértékelődik a probléma megoldásában azok szerepe, akik a szülőkkel kapcsolatot tartanak.

A kutatás eredményét a másodlagos szocializációs színtereken lehetne leginkább hasznosítani, hiszen a pedagógiai munka vagy kiegészíti a családi nevelést, és azzal összhangban dolgozik, vagy pedig pótolja, korrigálja azt. Esetünkben az intézményi szakemberek differenciáltabb képet kaphatnak arról, hogy melyik tevékenységük legyen hangsúlyosabb. Az óvodapedagógusok, alsós nevelők, pedagógusok és könyvtárosok sokat tehetnek a mese említett pszichológiai hozamának eléréséhez. A szülőkkel való kapcsolattartási formákba beépíthető az a tudatosító elem, ami a meseélményből kimaradt szülők esetében, kognitív szinten ad információt ennek hasznosságáról nemcsak a gyermeki fejlődés, hanem a szülő-gyerek kapcsolat minőségének javításáról is.

Tematikus beszélgetések keretében tárgyalható, hogy a különböző generációkból szerveződött szülőcsoportok attitűdjét a meseolvasással kapcsolatban hogyan, milyen metódussal lehet hatékonyan alakítani.

IRODALOM

- Allport, G. W. (1998): *A személyiség alakulása*. Kairosz, Budapest.
- Balázsné Szűcs Judit (2003): *Az EMBER, aki óvodás*. Szort Bt, Budapest.
- Barnes, Gill Gorell (1984): *Család, terápia és gondozás*. Animula Kiadó, Budapest.
- Bettelheim, Bruno (1985): *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*. Gondolat, Budapest.
- Biczó Gábor (2010): A megértő gondolkodás működése a mesei világlátásban. In: Bálint Péter (szerk.): *A többes azonosság*. Didakt, Hajdúböszörmény.
- Bódis Zoltán (2010): Mese és szakrális kommunikáció. In: Bálint Péter (szerk.): *A többes azonosság*. Didakt, Hajdúböszörmény.
- Buda Béla (1986): *A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Czeigler Orsolya (2008): *Én? Te? – Mi!* Saxum Kiadó, Kaposvár.
- Gazsó Ferenc – Laki László (2004): *Fiatalok az újkapitalizmusban*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Hermann Alice (1979): *A gyermekben érlelődik a jövő*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest.

- Hermann Alice (1982): *Emberré nevelés*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Honti János (1975): *A mese világa*. Magvető Kiadó, Budapest.
- Lovász Andrea (2007): *Jelen idejű holnemt volt*. Krónika Nova Kiadó, Budapest.
- Lukács Dénes (2012): *Hogy állna rajtunk a nagyszülők ruhája...? A transzgenerációs hatás*.
http://issuu.com/molnargergelydavid/docs/2012_k__roli_transzgener__ci__s_hat
[Letöltés: 2014.06.20.]
- Massimo Diana (2006): *Felnőtté válás a mesékben*. Don Bosco Kiadó, Budapest.
- Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1993): *Gyermeklélektan*. Gondolat, Budapest.
- Müller, Paul Emanuel (2005): *Figyelem és szeretet*. Ursus Libris, Budapest.
- Piaget J. (1978): *Szimbólumképzés a gyermekkorban*. Gondolat, Budapest.
- Pikó Bettina (2005): *Lelki egészség a modern társadalomban*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Popper Péter – Ranschburg Jenő – Vekerdy Tamás (2005): *Sorsdöntő találkozások: szülők és gyermekek*. Saxum Kiadó, Kaposvár.
- Ranschburg Jenő (1996): *Szeretet, erkölcs, autonómia*. Integra – Projekt, Budapest.
- Ranschburg Jenő (2002): *A világ megismerése óvodáskorban*. Okker Kiadó, Budapest.
- Ranschburg Jenő (2006): *Áldás vagy átok? Gyerekek a képernyő előtt*. Saxum Kiadó, Kaposvár.
- Salamon Jenő (1983): *Az értelmi fejlődés pszichológiája*. Gondolat, Budapest.
- Salamon Jenő (1994): *A megismerő tevékenység fejlődéslélektana*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Schleinerné dr. Szányel Erzsébet (2007): *Fejlődépszichológia*. Comenius, Pécs.
- Sugárné dr. Kádár Júlia (1977): *A TV-mese hatásának fejlődéslélektani vizsgálata*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Tari Annamária (2010): *Y generáció*. Jaffa Kiadó, Budapest.
- Tari Annamária (2011): *Z generáció*. Tercium Kiadó, Budapest.
- Vajda Zsuzsanna (2006): *A gyermek pszichológiai fejlődése*. Helikon Kiadó, Szekszárd.

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓ

BÚDI BOGLÁRKA: TRANSZGENERÁCIÓS HATÁS ÉRVÉNYESÜLÉSE A MESEOLVASÁSI SZOKÁSOK TEKINTETÉBEN

Tanulmányunk alap gondolata a mese gyermekekre gyakorolt személyiségfejlesztő hatása, ezért megnéztük, melyek azok a tényezők, amelyek miatt elhanyagolhatatlannak bizonyul az olvasott mese. Azonban e tág témakört egy másik oldalról szerettük volna vizsgálni. Azt szerettük volna tudni, mit tudnak ezekről a tényezőkről a szülők, és milyen személyi tényezőktől függ a mese használata a családi nevelésben.

Azt gondoljuk, hogy a különböző generációhoz tartozó szülők eltérő tudással rendelkeznek a meséről, és eltérő szokásaik vannak szülői szerepükben az említett témakörben. Ez a különbség pedig többek között az eltérő gyermekkori meseélményből származik.

A kutatás eredményei megerősítik, hogy napjaink médiagazdag világában is nagyon fontos a családi mesélés. A szülők figyelmét külön is fel kell hívni arra, hogy a közös meseolvasás élménye ma is komoly hatása van a gyermekek személyiségfejlődésére.

BOGLARKA BŰDI: INTERGENERATIONAL EFFECT ON STORY-READING HABITS

The basic thought of our treatise is, how tales impact the personality development of children, therefore we examined, which are the factors, that make story-reading indispensable. But we wanted to examine this wide topic from another side namely, how much parents know about these factors, and which personal factors influence the use of fairy tales in child rearing of the family.

We think, because of the parents belong to different generations, they have different knowledge about fairy tales and have also different habits in their parental role considering the examined topic. We believe that this difference lies, among other things, they have other childhood-experiences relating to tales.

The results of our research confirmed, that telling of fairy tales in families is also nowadays, in the era of the hegemony of mixed media (film, television, video games etc.) is very important. Especially parent's attention should be drawn to reading tales together in the family have a major impact on their children's personal development.